

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Державна вища професійна школа ім. кап. Вітольда Пілецького в Освенцеми (Польща)
Університет економіки в Братиславі
Факультет економіки бізнесу в Кошице (Словацька Республіка)
Віденська консерваторія в м Будапешт, (Угорщина)

**III Міжнародна
науково-практична конференція
“УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ
ТРАНСФОРМАЦІЯМИ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ:
РЕАЛІ І ВИКЛИКИ”**

6-7 квітня 2021 р.

УДК 005:[316+330:005.591.4]:332.15(043.2)

У66

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(протокол № 12 від 22 квітня 2021 року)*

У66

Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачево, 6-7 квітня 2021 р.). – Мукачево: МДУ, 2021. – 233 с.

Відповідальний за випуск: Феєр О.В. – к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту та управління економічними процесами, відповідальна за наукову роботу кафедри.

Технічний редактор: Товт Т.Й. – к.е.н., доцент.

У збірнику тез за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції, що проводилася кафедрою менеджменту та управління економічними процесами Мукачівського державного університету, висвітлюються погляди науковців, аспірантів, слухачів магістратури, студентів, представників державних органів влади та місцевого самоврядування, підприємницьких структур на актуальні проблеми управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів в сучасних умовах.

Матеріали структуровані в розрізі декількох напрямів досліджень: «Управління економікою держави в умовах глобальних перетворень»; «Особливості регіонального управління господарськими процесами»; «Управління економічними процесами суб'єктів господарювання»; «Фінансове регулювання та обліково-аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів на мікро- та макрорівнях»; «Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю»; «Управління освітньою діяльністю у цифровому просторі»; «Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства».

Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

УДК 005:[316+330:005.591.4]:332.15(043.2)

*Матеріали конференції доступні для перегляду на офіційному сайті університету
за адресою <https://msu.edu.ua/konferenciji-seminari/>*

© Мукачівський державний університет, 2021
© Кафедра менеджменту та управління економічними процесами, 2021

Список використаних джерел:

1. Кузик С.П. *Теоретичні проблеми туризму суспільно-географічний підхід* : монографія / С.П. Кузик., 2010. – 254 с. – (ВЦ ЛНУ ім. І. Франка).
2. *Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку* : монографія / за заг. ред. професора В.Г.Герасименко. – Одеса : Астропринт, 2013. –334 с.
3. Михайліченко Г.І. *Формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги розвитку регіону* / Г.І. Михайліченко // *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник наукових праць*. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. - С.341-349.

УДК 911.3

Т.Ю. ЛУЖАНСЬКА

кандидат географічних наук, доцент,

П.В. ПЕКАР

здобувач ОС «Магістр» спеціальності «Туризм»,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

РОЛЬ ПРОМИСЛОВОГО ТУРИЗМУ В РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В Україні туристична галузь зазнала необхідності розвитку новітніх напрямів відпочинку, оскільки інтерес до традиційних видів туризму дещо зменшується. На сучасному етапі туристична індустрія почала пропонувати нові альтернативні види туристичних послуг, які дозволяють задовольнити попит самих вибагливих споживачів. Серед альтернативних видів туризму помітне місце займає *промисловий туризм*, який полягає в організації регулярних туристичних турів на промислові підприємства з метою задоволення пізнавальних, професійних, ділових інтересів туристів.

На початку ХХІ ст. на ринку промислового туризму було представлено різнопрофільні та потужні промислові підприємства, система унікальних гірничопромислових ландшафтів європейського значення, історико-культурні об'єкти індустріальної спадщини. Поступово розвиток ринку промислового туризму набув позитивної динаміки. Згідно класифікації об'єктів промислового туризму (за даними ЮНЕСКО), до якої входять: об'єкти комплексного промислового освоєння (промислові міста і селища, промислові ландшафти); гірничорудні вироблення і шахти, заводи і фабрики з супроводжуючою їх інфраструктурою тощо.

У промисловому туризмі виділяють підвиди: індустріально-пізнавальний, індустріально-діловий, індустріально-пригодницький, індустріально-навчальний, індустріально-екстремальний. Різниця у мотивації людей до подорожей зумовлює орієнтацію промислового туризму у таких напрямках: *навчальний* - в першу чергу стосується студентів, що отримані під час навчання ландшафтно-техногенні образи та уявлення конкретизують на практиці; *науковий* - розрахований на фахівців, що займаються вивченням та покращення процесу виробництва; *професійний* - обмін досвідом працівників різних підприємств та їх структурних одиниць; *діловий* - відвідування підприємств з метою укладання договорів, патентування певних технологічних процесів; *спортивний* - проведення різноманітних змагань на антропогеннозмінених ландшафтах; *екстремальний* - відвідування промислових ландшафтів з метою отримання гострих вражень; *екологічний* - ознайомлення з негативним впливом людини на гідрологічні, орографічні та аеросистеми; *пізнавальний* - відвідування підприємств та унікальних промислових ландшафтів і спостереження за процесами виробництва на них; *соціальний* - формування позитивного ставлення до об'єктів промислової культури; *економічний* - отримання доходів від відвідування туристами промислових ландшафтів [2].

Інтерес туристів в промислових регіонах зазвичай спрямований на промислові об'єкти гірничопромислового (кар'єри, відвали, шахти) та фабрично-заводського типу (фабрики, заводи, комбінати) типу. Екскурсії на підприємства видобувної промисловості, зокрема, в шахти, рудники, кар'єри відмічені на чотирьох континентах. Першими розвиток шахтного туризму започаткували у соляній шахті Величка у Польщі. Також даний вид туризму дістав поширення у Швеції (залізорудні шахти м. Кірина), Естонії (сланцеві шахти Кохтла-Нимме), Норвегії (мідний рудник Ророс), Чехії (срібний рудник Кутна-Гора), Словаччині (золоторудна шахта Банска Штявница), Росії (в Хібінах, Солікамську, Воркуті), Чилі (мідний рудник Чукікамата), ПАР (алмазні шахти Кімберлі), Австралії (золоті шахти м. Теннант Крік), Фінляндії [4].

Промисловий туризм передбачає дослідження туристами територій, будівель та інженерних споруд виробничого або спеціального призначення, а також будь-яких закинутих споруд з метою отримання психологічного, естетичного або дослідницького задоволення [1].

Пацюк В.С. розкриває поняття індустріального туризму як виду активного туризму, зосередженого в промислових регіонах, що має за мету споглядання індустріальних ландшафтів, ознайомлення з витворами індустріальної архітектури, відвідування працюючих виробничих підприємств з метою задоволення пізнавальних, професійних, ділових інтересів [7]. Промисловий туризм Казаков В.Л. розуміє як тимчасове переміщення людей з місця свого постійного мешкання в іншу місцевість у вільний час в цілях відвідання промислових і супутніх з ними антропогенних ландшафтів, без заняття оплачуваною роботою у відвідуваному місці [3].

Одним із складових розвитку промислового туризму є урбанізм. Це інтерес до міських пейзажів, виниклих в результаті розширення та розвитку або, навпаки, занепаду міських територій. Об'єктами натхнення можуть стати будівлі певної архітектури. Митці можуть надихаються видами на залізничні розв'язки та депо, атмосферою спальних районів, доріг, що не використовуються, та інших міських об'єктів. У країнах Європейського союзу діють туристичні фірми, що пропонують тури до непопулярних серед звичайних туристів районів європейських міст.

Важливим є те, що промислові регіони, які традиційно вважали непридатними для інтелектуального та соціально-культурного розвитку нині перетворюються на об'єкти з позитивним туристичним брендом, які здатні формувати враження у туристів шляхом збалансування вражень і відчуттів. Це потребує зміни традиційного туристичного продукту і побудови нової соціокультурної моделі сприйняття промислових об'єктів в процесі реалізації нетрадиційного туристичного продукту.

Аналіз досвіду організації туризму в промислових регіонах дає можливість визначити основні орієнтири, за якими розподілені інтереси туристів щодо вивчення промислової спадщини: 1. Знайомство з об'єктами промислової археології. 2. Знайомство з історією розвитку певної продукції. 3. Знайомство з технологічним процесом на промислових підприємствах. 4. Відвідування музеїв науки та техніки. 5. Безпосередня участь в процесі створення певної продукції. Основна ідея промислового туризму - подолання негативного ставлення до промислових міст, ознайомлення людей з надбаннями індустріальної епохи, показ кращих творінь промислової цивілізації [2].

Нині мета розвитку промислового туризму полягає у гармонізації відносин між економічною вигодою, що отримують від туризму, безпекою на промислових об'єктах, що використовуються з екскурсійно-туристичною метою, і задоволенням пізнавальних потреб людей. Об'єктами промислового туризму можуть бути лише ті, які являють собою техногенну цінність, є надбанням індустріальної цивілізації, до того ж всі ці об'єкти повинні бути безпосередньо включені до процесу виробництва. Серед причин того, чому промисловий туризм є одним із перспективних напрямків розвитку в'їзного туризму в промислових регіонах, виділяються зовнішні і внутрішні. Основна зовнішня причина, що

формує думку споживача, - це наявність потужного потенціалу індустріальної спадщини. Внутрішні причини, що визначають орієнтацію на промисловий туризм - це можливість збільшувати в'їзний туристський потік в умовах слабо розвиненої туристичної інфраструктури за відсутності сервісу міжнародного рівня та відповідне виведення даної індустрії на більш високий рівень [8].

Україна має великий потенціал як антропогенних ландшафтів (вони займають 92 - 94 % її території), так і велику кількість технологічних ландшафтів, технологічних артефактів, промислових ландшафтів, які можна ефективно використовувати як об'єкти індустріального туризму. Промисловий туризм є тим сектором української економіки, потенціал якого ще досі не реалізовано в повній мірі і який повинен розвиватися з опорою на місцеві ресурси регіонів. Важливими є питання дослідження проблем використання нетрадиційних видів туризму для розвитку території промислових регіонів, а також обґрунтування нових можливостей для розвитку промислового туризму та шляхів подальшого просування індустріально-туристичного продукту. До туристичної діяльності нині прагнуть залучити нові простори та нові об'єкти, які, можуть бути тематично спрямованими.

Розвиток промислового туризму в певному регіоні визначається економічними і організаційними можливостями підприємств у створенні відповідних маршрутів та наявністю попиту з боку цільового сегменту ринку. Саме промисловий туризм вважають одним із найбільш прибуткових видів діяльності в регіоні, який може бути джерелом валютних надходжень, сприяти розвитку інфраструктурних галузей та регіону в цілому.

Науковці доводять, що вивчення результатів впливу технологізації промислового виробництва сучасного індустріального міста потребує креативних пропозицій на ринку туристичних послуг України щодо ознайомлення туристів з унікальними об'єктами промислових дестинацій. Саме ефективне позиціонування нетрадиційного туристичного продукту нині є ефективним засобом покращення іміджу таких територій, адже протидіє упередженому ставленню до них, пропонує нові враження і досвід, задовольняє пізнавальні потреби споживачів [6].

На території України знаходиться значна кількість індустріальних міст, за допомогою яких, розвивається промисловий туризм. Криворіжжя, вважається регіоном де зосереджена найбільша кількість підприємств та антропогенних ландшафтів, які можна відвідувати в Україні. Передбачається створенні у Криворізькому регіоні національного та міжнародного Центру промислового туризму. Завданнями є: 1) запуск двомовного Інтернет-ресурсу “Промисловий туризм у Криворізькому регіоні”; 2) створення у місті сучасного екскурсійного бюро муніципального підпорядкування для організаційно-управлінського супроводу промислового туризму; 3) промоція туристичних можливостей міста на міжнародному рівні. Розвиток промислового туризму – це складова маркетингової стратегії Кривого Рогу, дієвий засіб створення привабливого бренду міста та залучення інвестицій.

Таким чином, серед стратегічних пріоритетів розвитку промислового туризму в Україні слід визначити раціональне відношення до культурної спадщини регіонів, потенціалу індустріальних міст з унікальною системою гірничо-промислових ландшафтів та інженерно-техногенних утворень. Це передбачає вивчення й впровадження виробничих атракцій, ефективного використання антропогенних та техногенних ландшафтів, технологічних артефактів і т.п.

Список використаних джерел:

1. Божко Л.Д. Роль індустріального туризму в інтенсифікації мобільності та гуманізації технологій в Україні / Л.Д. Божко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Історія науки і техніки. – Х. : НТУ «ХПІ», 2014. - № 30 (1073). – С. 28 – 37.

2. *Індустріальний туризм: реалії та перспективи: Матеріали I-го Міжнародного науково-практичного форуму / Редкол.: Я.В. Шрамко, В.Л. Казаков та ін.. – Кривий Ріг: Вид. Р.А. Козлов, 2013. – 228 с.*

3. *Казаков В.Л. Техногенний туризм в системі природокористування / В.Л. Казаков // Екологія і раціональне природокористування: збірник наукових праць. – Суми: Сумський педагогічний університет, 2006. – С. 221 – 229.*

4. *Кулеш В.П. Перспективи розвитку промислового туризму в світі та Україні / В.П. Кулеш // Вісник ДІТБ. – Донецьк: ДІТБ. – 2010. - № 14. – С. 90 – 95.*

5. *Лобанова А.С. Екопромисловий туризм як соціодіяльна практика: експлікація поняття / А.С. Лобанова // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2017. – Вип. 76. – С. 94 – 105.*

6. *Мешко Н.П. Розвиток промислового туризму як напрям у міжнародному туристичному іміджі Дніпропетровського регіону / Н.П. Мешко, К.В. Карплюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». – 2015. – Вип. 7. – С. 40 – 47.*

7. *Пацюк В.С. Індустріальний туризм як інструмент формування туристичної привабливості промислових регіонів (на прикладі Кривого Рогу) / В.С. Пацюк // Економічна та соціальна географія. - 2014. - Вип. 2. - С. 228-236.*

8. *Свірідова Н.Д. Роль та значення індустріального туризму для соціально-економічного розвитку регіону / Н.Д. Свірідова // Український часопис – XXI. – 2010. - № 9 – 10. – С. 30 – 32.*

УДК 332.024:005.591.6

О.В. МАКСЮТОВА

аспірант спеціальності 051 «Економіка»,

Науковий керівник: д.е.н., проф. Проскура В.Ф.,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ СИСТЕМАМИ

Головною метою інноваційного управління регіональними системами є підвищення ефективності економіки регіону. Інноваційний механізм управління регіональними системами в туристично-рекреаційній сфері являє собою сукупність зовнішніх і внутрішніх інструментів, що сприяють підвищенню ефективності туристично-рекреаційної сфери в Західному регіоні, туристично-рекреаційних ресурсів як основного чинника в інноваційному механізмі; основні структурні елементи, які лежать в основі зовнішніх і внутрішніх інструментів інноваційного механізму управління локальними системами.

До зовнішніх інструментів інноваційного механізму управління локальними системами відноситься:

- 1) розробка інноваційних програм розвитку туризму на рівні регіону (держави);
- 2) розвиток інноваційного державно-приватного партнерства в регіоні;
- 3) участь у всеукраїнських та міжнародних виставках в туристично-рекреаційній сфері;
- 4) забезпечення системи державної підтримки в туристично-рекреаційній сфері;
- 5) пошук зовнішніх і внутрішніх інноваційних інвесторів (стартапи).

Внутрішніми інструментами інноваційного механізму управління локальними системами являються:

- 1) організація та стимулювання інноваційної діяльності підприємств туристично-рекреаційної сфери;

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>